

Clann Lir: Sinsir

Is é Oidhe Chlann Lir ceann de na finscéalta is cáiliúla in Éirinn. Tá dlúthbhaint ag an scéal seo le Loch Dairbhreach i gContae na hIarmhí.

Is cuid de shága “Trí Truagha na Scéalaidheachta” an scéal seo atá bunaithe i ré ársa na hÉireann. Is iad an dá scéal eile ná Deoraíocht Chlann Uisnigh agus Oidhe Chlann Tuireann.

Is scéal ársa é faoin maitheas agus faoin olc, le cúpla casadh draíochta ann. Léigh leat go gcuirfidh tú eolas ar chinniúint Chlann Lir.

Lir agus Aebh

Fadó, fadó, de réir an fhinscéil, bhí treibh ann darbh ainm na Tuatha Dé Danann, ceann de na céad treibheanna a mhair in Éirinn. Bhí siad saoihiúil in úsáid na draíodóireachta. Tháinig an lá go raibh rí nua le roghnú acu. Shocraigh siad ar Bhodhbh Dearg, fear den uasal aicme. Ba é Lir an príomhiarrthóir eile agus bhí an-fhearg air toisc go raibh sé den tuairim gurbh eisean ba mhó a thuill an suíochán ríoga.

Bhí an-mheas ag Bodhbh ar Lir agus níor theastaigh uaidh go mbeadh aon naimhdeas eatarthu. Le cinntiú go mbeidís ina gcairde arís thairg Bodhbh duine dá thriúr iníonacha áille do Lir mar bhean chéile. Cheap Lir go raibh an triúr fíor-álainn ach shocraigh sé ar an iníon is sine mar mheas sé gurbh ise an duine ab uaisle den triúr. Aebh ab ainm di. D'fhill siad abhaile go sona sásta le chéile chuig caisleán Lir an oíche sin.

Gliondar agus Tragóid

Thit Lir agus Aebh go mór i ngrá le chéile. Go gairid ina dhiaidh sin, rugadh iníon agus mac di, Fionnuala agus Aodh ab ainm dóibh. B'álainn na páistí iad agus b'amhlaidh gur thit aon duine a chonaic iad i ngrá leo.

Tar éis cúpla bliain eile rugadh beirt mhac eile di, Fiachra agus Conn a tugadh orthu. Bhí siad chomh mín mánla agus chomh dathúil céanna lena ndeartháir agus lena ndeirfiúr níos sine. Níor mhair Aebh chun a mic óga a fheiceáil, áfach. Fuair sí bás le linn shaolú na naíonán. Bhí Lir croíbhriste.

Fágadh Lir agus a cheathrar páistí ag tabhairt aire dá chéile. Murach an grá seo a bhí aige dá chlann ní fheadair an bhféadfadh sé maireachtáil i ndiaidh bhás a mhná chéile dílse. Tar éis tamaill tháinig sé ar an tuairim go bhfeabhsódh cúrsaí teaghlaigh dá bhfaigheadh sé bean chéile nua.

Pósann Lir Aoife

Den dara huair bhí trua ag Bodhbh Dearg do Lir, agus thairg sé a dheirfiúr Aeibhe, Aoife, dó mar bhean chéile. Ar dtús, bhain Aoife an-taitneamh as cuideachta Lir agus na cuideachta na bpáistí agus tháinig ardú spioraid orthu.

Ach de réir mar a d'fhás na páistí bhí cáil orthu mar gheall ar a n-áilleacht agus bhí grá mór ag na Tuatha De Danann dóibh. Mhúscail an grá a bhí ag Lir dá pháistí mothú naimhdis in Aoife. Bhí éad mór uirthi agus bhí sí scriosta le mothú ciontachta de bharr bhás a deirféar.

Chuaigh an t-olcas i bhfeidhm ar Aoife agus d'iompaigh sí in aghaidh na bpáistí. Thosaigh sí ag obair ar phlean a chuirfeadh deireadh leis na páistí, i dtreo is go mbeadh aird Lir go hiomlán uirthi féin. Chruthaigh sí draíocht uafásach a chuirfeadh an ruaig ar chlann Lir go brách.

Loch Dairbhreach

Maidin amháin agus Lir amuigh ag fiach, thapaigh Aoife an deis agus thóg sí na páistí amach ina carbad. Dúirt sí leo go raibh siad ag dul ar cuairt chuig a seanathair, Bodhbh Dearg.

An oíche roimhe sin, bhí brionglóid ag Fionnuala ina bhfaca sí go raibh mailís ar a hintinn ag Aoife. Bhí imní uirthi dul ar an turas seo le hAoife ach ní raibh aon dul as aici. Stop Aoife ag Loch Dairbhreach agus threoraigh sí na páistí síos chuig an uisce chun snámh.

A luaithe is a bhí siad amuigh sa loch ag snámh thóg sí amach a slat draíochta, bhuail sí iad léi agus chuir sí faoi dhraíocht iad ag rá: “Amach libh a pháistí an Rí, ní bheidh aon rath oraibh as seo amach agus is brónach an scéal a scaipfear ar bhur gcairde anois. Cloisfear choíche bhur ngoltraí ó ealtaí na n-éan.

Leis sin, rinneadh ceithre eala áille díobh. Ach, fiú amháin agus iad ina n-ealaí chan siad i bhfad níos fearr ná aon duine daonna. Ghlaigh siad amach go ceolmhar in armóin le chéile: 'Ó cén feall atá déanta agat orainn? Is drochghníomh é. Cathain a scaoilfear saor sinn?'

D'fhreagair Aoife: “Tá sibh curtha faoi dhraíocht agam. Anois is liomsa gach rud a bhí agaibh. Beidh sibh in bhur n-ealaí go ceann naoi gcéad bliain. Caithfidh sibh trí

chéad bliain anseo ar Loch Dairbhreach, trí chéad bliain eile ar Mhuir na Maoile agus trí chéad bliain eile ar Bhá Iorrais.”

Nuair a bhí an drochghníomh déanta aici chuaigh Aoife go dtí teach a hathar, Bodhbh Dearg. Bhí ionadh air gur tháinig sí gan a gharchlann dhílis in éineacht léi. Bhí sé ag tnúth leis na paistí a fheiceáil. D'inis Aoife bréag dó ag rá leis gur choinnigh Lir na páistí sa bhaile. Níor chreid Bodhbh í. Chuir sé teachtaire chuig Lir chun an fhírinne a fháil amach.

Nuair a chuala Lir an bhréag, bhí a fhios aige gur tharla tubaiste uafásach. Chuir sé chun bóthair láithreach agus ar aghaidh leis chuig caisleán Bhodhbh ina charbad. Agus é ag taisteal faoi dheifir in aice Loch Dairbhreach chuala sé an t-amhrán is binne, is draíochtaí agus is brónaí dár chuala sé riamh. Stad sé an carbad ar bhruach an locha ag éisteacht leis an gceol.

Bhí na healaí ag an Loch ag fanacht ar Lir. D'fhéach Fionnuala air lena súile ealaí agus d'inis sí an fhírinne iomlán dó. Chaith Lir an oíche lena pháistí, ag caoineadh agus ag éisteacht lena n-amhráin.

An lá dár gcionn, thug Lir aghaidh ar theach Bhodhbh Dearg agus é faoi ualach mór bróin. Bhí Aoife ann roimhe. D'inis Lir do Bhodhbh faoin ngníomh fealltach a bhí déanta ag Aoife. Le teann feirge, chuir Bodhbh faoi dhraíocht í agus aistríodh ina cailleadh aeir í.

A luaithe is a leag sé a shlat draíochta uirthi séideadh leis an ngaoth í agus d'imigh sí as radharc. Níor leag aon duine súil uirthi riamh arís.

An chéad trí chéad bliain

A luaithe is a chuir Aoife an draíocht ar na páistí bhí sé i ndán dóibh trí chéad bliain a chaitheamh i mbraighdeanas ar Loch Dairbhreach. Ach ní raibh rudaí chomh dona sin ann. Gach uile lá tháinig cuairteoirí chucu idir chlann agus chairde. Bhí grá mór ag na Tuatha Dé Danann do na healaí agus tháinig siad ó chian is ó chóngar chun a n-amhráin dhraíochta a chloisteáil. D'ardaigh an ceol álainn spiorad gach duine a chuala é.

Ar an gcaoi seo, d'imigh an chéad trí chéad bliain go réasúnta séimh. Tháinig an lá, áfach, nuair a bhí ar na healaí dul ar aghaidh chun an chéad tréimhse eile de dhraíocht Aoife a chomhlíonadh. Bhí trí chéad bliain eile ar fharraige fhuar fhíochmhar idir Éire agus Albain i ndán dóibh, ar Mhuir na Maoile.

An Dara Trí Chéad Bliain

D'fhág Fionnuala, Aodh, Fiachra agus Conn slán leis na Tuatha Dé Danann agus thug siad aghaidh ar Mhuir oighreata na Maoile. Bhí siad croíbhriste, mar bhí imní mhór orthu nach bhfeicfidís a muintir arís.

Bhí brón ar mhuintir na hÉireann ar fad nuair a chuala siad go raibh na ceithre eala áille ag bogadh go dtí Muir nimhneach gharbh na Maoile. Dá bharr sin, cuireadh cosc iomlán ar mharú ealaí ón lá sin amach ar fud na hÉireann, ar phian ghéar phionóis.

I rith an lae, d'fhan na páistí ar imeall na farraige ach le titim na hoíche bhí orthu filleadh arís ar an bhfarraige. D'fhulaing siad oícheanta uafásacha ansin, go minic scaradh óna chéile iad, le linn imreas na stoirmeacha oighreata scanrúla.

I measc na gcarraigeacha crua agus na dtonnta arda do mhair Fionnuala, Aodh, Fiachra agus Conn ar feadh trí chéad bliain eile go dtí go raibh sé in am dóibh bogadh arís.

Na Trí Chéad Bliain Dheireanacha

Ba é ceann scríbe deireanach na n-ealaí ná Bá Iorrais, a bhí gar do dhúiche Thuatha Dé Danann, áit ar mhair siad agus iad ina bpáistí. Ar a mbealach chuig Bá Iorrais dóibh d'eitil siad thar a seanteach cónaithe féin. Bhí athrú chomh mór sin tagtha air gur ar éigean a d'aithin siad é. Bhí seanchaisleán a n-athar ina fhothracha agus an talamh mórthimpeall air fiáin ar fad.

Bhí an saol a bhí acu agus iad ina bpáistí imithe. B'uaigneach ar fad páistí Lir le linn na dtrí chéad bliain deireanach seo agus iad ina gcimí i gcoirp ealaí. Ní raibh aon duine muinteartha leo fágtha ach iad féin amháin. Ach ar a laghad anseo ar Bhá Iorrais bhí sé níos teolaí ná mar a bhí sé ar Mhuir na Maoile agus bhí dóthain bia acu.

Slánú

Mhair na páistí ar Bhá Iorrais ar feadh blianta fada go dtí gur tháinig fear naofa darbh ainm Mochua ar cuairt chucu. Ba dheisceabal Naomh Pádraig é agus ba dhuine maith é.

Scaip clú agus cáil na bpáistí agus bhí suim ag Mochua ina scéal. D'éirigh sé cairdiúil leis na páistí. D'fhan sé leo sna laethanta. Chan siad agus ghuigh siad le chéile go raibh sé in am do na healaí filleadh ar an mBá chun dul a chodladh.

D'imigh an t-am ar aghaidh ar an gcaoi sin gur tháinig an lá gur briseadh ar an ngeis a bhí orthu. Go tobann, aistríodh na healaí ar ais ina ndaoine. Bhí naoi gcéad bliain imithe faoin am seo agus níor pháistí a thuilleadh iad. Bhí siad chomh sean sin nach raibh mórán ama fágtha ar an saol seo acu.

Bhaistigh Mochua Fionnuala, Aodh , Fiachra agus Conn mar ba mhian leo. Go gairid ina dhiaidh, d'imigh an ceathrar acu ar shlí na fírinne ag an nóiméad ceannann céanna. Adhlacadh le chéile iad agus is cinnte go raibh siad aontaithe arís le chéile i gcomhluadar a n-athar agus a máthar ar neamh.